MMM:n kirjallinen lausunto; Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta; Asia: E 61/2019 vp Valtioneuvoston selvitys: EU:n komission tiedonanto Vihreän kehityksen ohjelmasta (Green deal) 11.12.2019 https://www.eduskunta.fi/valtiopaivaasiakirjat/E+61/2019

Komissio julkaisi 11.12.2019 Euroopan vihreän kehityksen ohjelman (European Green Deal) vastauksena ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin. Maa- ja metsätalousministeriö yhtyy valtioneuvoston E-kirjeessä (E 61/2019 vp; VNEUS2020-00023) esitettyihin linjauksiin.

Eri aloitteet koskevat läheisesti maa- ja metsätalousministeriön eri sektoreita ja toimintaa. Vihreän kehityksen ohjelma tulee nähdä kasvustrategiana ja korostaa horisontaalista näkökulmaa, jossa sovitetaan yhteen kestävän kehityksen eri ulottuvuudet tasapainoiseksi kokonaisuudeksi. Sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä edellyttää tasapainoisen alueellisen kehityksen, elinkeinojen, työllisyyden sekä alkutuotannon toimintaedellytysten turvaamista.

Ilmastopolitiikka

Valtioneuvoston kannan mukaisesti ministeriö korostaa tarvetta kunnianhimoiselle ilmastopolitiikalle. Oleellista on vahvistaa ilmastonäkökohtien integrointia kaikille keskeisille sektoreille kunkin sektorin ja kansallisten ominaispiirteiden mukaisesti.

EU:n kansainvälisen ilmastojohtajuuden tulisi pohjautua ja edistää YK:n ilmastosopimuksen ja Pariisin sopimuksen mukaisia lähestymistapoja. Näissä kansainvälisissä sopimuksissa ruokaturvan merkitys on olennainen, samalla edellytetään hiilinielujen ja varastojen ylläpitämistä ja vahvistamista sekä näiden kestävää käyttöä. Olisi toivottavaa, että EU sisällyttäisi omaan toimeenpanoonsa erilaisten kansainvälisten joustomekanismien, kuten esimerkiksi maankäyttöä ja metsäkatoa koskevan REDD+ järjestelyn mahdollisuuden.

Myös vesivarojen käyttö on huomioitava ilmaston muuttuessa. Riskien hallinnan merkitys korostuu. Tämä edellyttää panostuksia mm. digitalisaation hyödyntämiseen ja uusien teknologioiden käyttöönottoon vesivarojen hallinnassa ja vesi-infraan kohdistuvissa investoinneissa.

EU:n komission odotetaan antavan lähiviikkoina Euroopan ilmastolakiehdotuksen, jonka tulisi vahvistaa EU:n oikeudellisesti sitovaksi tavoitteeksi ilmastoneutraalisuus vuoteen 2050 mennessä. Ilmastoneutraaliustavoitteen tarkastelu tulee tehdä vertailemalla raportoituja kasvihuonekaasujen päästöjä ja poistumia eli EU:n ilmastoneutraalius saavutetaan silloin kun raportoidut päästöt ovat enintään yhtä suuret kuin raportoidut poistumat jäsenvaltioissa. Hiilineutraaliustavoitteen saavuttaminen viimeistään vuoteen 2050 mennessä edellyttää ensi sijassa fossiilisten päästöjen vähentämistä. Maankäyttösektorin poistumilla ja varastoilla, uusiutuvien luonnonvarojen kestävällä käytöllä ja fossiilisten raaka-aineiden korvaamisella sekä hiilen talteenotolla ja varastoinnilla (CCS) ja muilla teknologisilla ratkaisuilla voidaan ylläpitää ja vahvistaa raportoituja kasvihuonekaasujen poistumia. On huolestuttavaa, jos kunnianhimoista ilmastopolitiikkaa harjoittavien ja/tai metsäisten eli runsaiden hiilinieluja tuottavien jäsenmaiden, kuten Suomen, ilmastotoimien tulokset luettaisiin muiden maiden hyödyksi tai vain kollektiivisesti EU-tasolla.

EU:n vuoden 2030 ilmastotavoitteiden osalta uudet mahdolliset päästövähennykset tulisi kohdentaa päästökauppasektorille. Taakanjakosektorin osalta maatalouteen liittyvät päästötoimet ovat usein suhteellisen kalliita ja vaikeita toteuttaa nopeasti. Samanaikaisesti tulee turvata kansallinen ruuantuotanto ja kiinnittää huomiota oikeudenmukaiseen siirtymään. YMP on keskeinen väline maataloutta koskevien ilmastotoimien edistämisessä.

Ministeriö yhtyy komission arvioon, että vuosia 2021-2030 koskeva maankäytöstä, maankäytön muutoksesta ja metsätaloudesta annettu asetus (LULUCF) edellyttää jatkotarkastelua osana EU:n ilmastopolitiikan kokonaistarkastelua. Nykyistä asetusta ei ole vielä laitettu käytäntöön. Se ei

kohtele jäsenvaltioita tasapuolisesti eikä luo kannustetta metsien hiilinielujen vahvistamiselle. Mikäli LULUCF-asetus avattaisiin, niin ensisijaisena tavoitteena olisi poistaa metsien hiilinielujen ns. kattoluvulla rajoitettu hyödyntäminen muiden asetuksen alaisten maankäyttöluokkien laskennallisten päästöjen kattamiseen. Ministeriö olisi myös valmis tarkastelemaan vaihtoehtoa, jossa maankäyttösektorin tarkastelu olisi johdonmukainen 2050 hiilineutraaliustavoitteen kanssa, eli tarkastelu pohjautuisi kasvihuonekaasujen raportoituihin päästöihin ja poistumiin. Maankäyttösektorin ja erityisesti metsien hiilinieluja tulee voida hyödyntää jäsenvaltiokohtaisesti.

On tärkeää, että ilmastonmuutokseen sopeutuminen otetaan kattavasti osaksi eri sektoripolitiikkoja ja että uudella EU:n sopeutumisstrategialla tuetaan jäsenmaiden, alueiden ja toimijoiden valmiuksia hallita ilmastonmuutoksen vaikutuksia ja riskejä.

Luonnon monimuotoisuus

EU:n luonnon monimuotoisuusstrategia 2030 on yksi keskeinen osa laajaa Vihreä kehitys -strategiaa. Komissio on luvannut antaa ehdotuksensa strategiaksi maaliskuussa 2020. EU:lla on strategian myötä mahdollisuus olla johtavassa asemassa ja suunnannäyttäjä YK:n biologista monimuotoisuutta koskevan yleissopimuksen maailmanlaajuisten luonnon monimuotoisuustavoitteiden 2030 valmisteluissa ja päätöksenteossa.

Suomen tulee vaikuttaa ja osallistua EU:n uuden luonnon monimuotoisuusstrategian sisällön ja tavoitteiden valmisteluun, ml. kuinka monimuotoisuusnäkökulmat, kuten suojelu ja kestävä käyttö, otetaan huomioon eri sektoreilla. Ministeriö on sitoutunut tietopohjaiseen politiikkaan ja pitää tärkeänä linjausta EU:n roolista globaalina edelläkävijänä.

On huolestuttavaa, jos EU:n komissio tulisi jatkossa esittämään sellaisia määrällisiä suojelutavoitteita, joiden sovellettavuus olisi kyseenalainen. Suojelualueiden määrää tulisi tarkastella kokonaisuutena suojelualueiden laadun parantamisen sekä luonnonvarojen kestävän käytön kanssa. Lisäksi tulisi kasvattaa tietopohjaa, tiedon saatavuutta ja osaamista paikallisella tasolla. Suojelutoimien toteuttaminen vaihtelee jäsenmaissa, eikä suojelualan kasvattaminen ratkaise suojelutoimien tai lain toimeenpanon valvonnan haasteita kansallisella tasolla Suomen ulkopuolella.

Lisäksi suojelutavoitteiden merkittävä kasvattaminen vaatisi suojeluun kohdistuvan rahoituksen huomattavaa lisäämistä: yksityisomistuksessa olevista maista tulee maksaa korvaus suojeluun siirtyessä, ja jos valtion talouskäytössä olevia metsiä siirretään suojeluun, niistä aiheutuu merkittävä tulon menetys valtion vuosittaiseen budjettiin. Vähintään tulee varmistaa, mikäli määrällisiä suojelutavoitteita asetetaan, että mukaan lasketaan myös suojelualueiden ulkopuolella toteutettavat muut alueperustaiset toimet.

YMP:n tavoitteena on edistää luonnon monimuotoisuuden suojelemista ja ekosysteemipalveluja sekä säilyttää elinympäristöjä ja maisemia. Luonnon monimuotoisuutta suojelevien toimien valtavirtaistaminen maataloudessa onnistuu parhaiten YMP:n ja sen pohjalta hyväksyttävien jäsenmaakohtaisten yhteistyöllä laadittavien strategisten suunnitelmien kautta.

Kalastuksen kestävyyttä tulee parantaa mm. työkaluna käytetyn Maximum Sustainable Yield (MSY, suurin kestävä saalis) sisältöjä ja prosesseja kehittämällä. Laiton, ilmoittamaton ja sääntelemätön (LIS) kalastus tulee estää. Ekosysteemien toiminnan ja palvelujen sekä uhanalaisten lajien ja luontotyyppien kannalta tärkeitä alueita tulee suojella pikaisesti kaikilta pohjaa muuttavilta toiminnoilta.

Metsät

EU:n metsästrategian tulisi parantaa metsiin ja metsäsektoriin vaikuttavien aloitteiden politiikkajohdonmukaisuutta ja kattaa koko metsäsektorin arvoketju metsien kestävän hoidon ja käytön edistämisestä aina tuotteisiin asti. On tärkeää, että strategia mahdollistaa metsien kestävän hyödyntämisen ja kunnioittaa omaisuudensuojaa samalla kun huolehditaan ilmasto- ja biodiversiteettitavoitteista. Metsästrategian kautta voidaan edistää myös puurakentamista. Strategian tulisi myös huomioida aiempaa paremmin EU:n toiminta kansainvälisissä metsiin liittyvissä prosesseissa. Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella saavutettiin merkittäviä edistymisaskelia maailmanlaajuisen metsäkadon vastaisten toimien osalta, ja näitä toimia komission on jatkettava yhdessä jäsenmaiden, kansainvälisten organisaatioiden, muiden maiden ja toimijoiden kanssa.

Ministeriö muistuttaa, että metsätalouteen liittyvien toimien on koko Suomen EU-jäsenyyden ajan tulkittu kuuluvan jäsenmaiden kansallisen kompetenssin piiriin. Ministeriö pitää kiinni tästä tulkinnasta. Metsästrategia on silti tarpeellinen työkalu metsiin liittyvien politiikkojen yhteensovittamisen ja johdonmukaisuuden vahvistamiseksi.

Pellolta pöytään: reilun, terveyttä edistävän ja ympäristöystävällisen ruokajärjestelmän kehittäminen

EU:n komission Vihreän kehityksen ohjelmaa Pellolta pöytään -strategialla hillitään ilmastonmuutosta, suojellaan ympäristöä ja ylläpidetään ympäristön monimuotoisuutta. Komission on tarkoitus antaa strategiasta toimeenpanoesitys myöhemmin keväällä 2020. Uusien toimenpiteiden ja lainsäädännön valmistelussa tulisi huomioida yhteisen maatalouspolitiikan YMP:n olemassa olevat tavoitteet ja indikaattorit sekä eri alueiden olosuhteet ja tarpeet. Ministeriö kannattaa tavoitteita, jotka tähtäävät yhteisen kalastuspolitiikan ja Euroopan meri- ja kalatalousrahaston kautta kestävästi tuotetun ja terveellisen ruuan tuotantoon. Kestävän, terveellisen ja kohtuuhintaisen ruoan tulisi olla kaikkien saatavilla ja ruokaturvallisuuden korkea taso tulee säilyttää jatkossakin. Myös kuluttajien mahdollisuuksia saada tietoa ruokien ravintosisällöstä ja ympäristövaikutuksista tulee parantaa.

Pellolta pöytään -strategia sisältää toimenpiteitä tuottajan aseman parantamiseksi arvoketjussa. Eläinten hyvinvointia tulisi edistää joulukuussa 2019 hyväksyttyjen Suomen puheenjohtajuuskaudella aikaansaatujen neuvoston päätelmien mukaisesti. EU:n on edistettävä globaalilla tasolla eläinten hyvinvointia koskevia standardeja ja mikrobilääkeresistanssin vastaista työtä. Tärkeää on myös tavoitella kasvinsuojeluaineiden käytöstä ihmisten terveydelle ja ympäristölle aiheutuvien riskien vähentämistä. Ravinteiden ja lannoitteiden kestävää käyttöä ja turvallisuutta on tehostettava. Antibioottien käyttöä on vähennettävä. Panostusta kuluttajien tietoisuuden lisäämiseksi omien valintojen vaikutuksista tulee jatkaa ja ruokahävikin ehkäisemiseen suunnattuja toimia tulee edelleen vahvistaa ja kehittää. Luomutuotantoa on tärkeää lisätä sekä kotieläin- että kasvituotannossa vastaamaan kulutuksen ja vientimahdollisuuksien kasvua.

Vesivara-asiat kytkeytyvät Pellolta pöytään –strategian ravinnekuormituksen vähentämiseen sekä pohja- ja pintavesien luonnollisten toimintojen palauttamiseen ja vuonna 2021 laadittavaan ns. nollapäästötoimintasuunnitelmaan. Komissio julkaisi samaan aikaan myös EU:n vesidirektiivien toimivuustarkastelun ja ministeriö tukee ajatusta, että näiden kahden prosessin jatkoaskeleet kytketään toisiinsa. Kestävä ruoan tuotanto ja luonnonvarojen käyttö edellyttää vesidirektiivien tavoitteiden saavuttamista, mutta myös vesidirektiivien kehittämistä ja niiden toimeenpanon sujuvoittamista, etteivät ne muodosta kohtuutonta estettä kestävälle kehitykselle.

Kiertotalous

Ministeriö kannattaa kunnianhimoisen kiertotalouden toimintasuunnitelman laatimista ja muistuttaa EU:n biotalousstrategian toimeenpanon roolista. Kestävän eurooppalaisen biotalouden on oltava yksi keskeinen osatekijä vihreän kehityksen ohjelman toteuttamisessa. Uusiutuvien luonnonvarojen kestävään käyttöön pohjautuva talousmalli on kiertotaloutta ja tarjoaa erinomaiset mahdollisuudet kytkeytyä irti uusiutumattomien ja fossiilisten raaka-aineiden käytöstä.